

**KRETINGOS RAJONO SAVIVALDYBĖS MOTIEJAUS
VALANČIAUS VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS RAGUVIŠKIŲ
FILIALAS**

**Kuriantys Raguviškių ir Dupulčių apylinkių
žmonės**

**Parengė ir medžiagą surinko
Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešosios bibliotekos
Raguviškių filialo vyr. bibliotekininkė Reda Čepienė
Baublių filialo vyr. bibliotekininkė Zofija Mačiuvienė**

Raguviškiai, 2014

TURINYS

I.	PRATARMĖ.....	3
II.	KŪRĖJAI, KURIŲ JAU NEBĖRA... ..	4
1.	ZOFIJA KUPŠIENĖ.....	4
2.	VALERIJONAS VEITAS	16
III.	ŠIŲ DIENŲ KŪRĖJAI	44
1.	VIRGINIJA BARZDŽIUVIENĖ	44
2.	LAIMUTĖ KASPARAVIČIENĖ	50
3.	IEVA MORTA MERKELIENĖ	60
IV	LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	64

I. PRATARMĖ

Visais laikais domėtasi menu, nes jis tobulina ir turtina asmenybę, plečia akiratį ir žinias. Menas – tai žmonijos dvasinės kultūros dalis, be kurios mūsų visų dienos būtų pilkos ir kupinos liūdesio. Ir visai nesvarbu koku kūrinio ar darbu mus džiugina. Svarbiausia – kiek šilumos, meilės ir atsidavimo yra įdėta į kūrybą, nes jausmai – visko pagrindas.

Kretingos rajonas nuo seno garsėja liaudies meistrais, kurie visoje Lietuvoje ir už jos ribų žinomi savo darbais. Šie žmonės į savo darbą žiūri kaip į nesibaigiantį kūrybos procesą, savo menu išreiškia požiūrį į tikrovės reiškinius: gėrio išaukštinimą, blogio niekinimą ir kt.

*Mūsų kaimas ant Raguvos kalno,
Tarp kaštonų ir pievų plačių,
O berželiuos, ant stulpo ar kraigo,
Visas dvidešimt gandro lizdų...*

Tai žodžiai iš Raguviškių kaimo himno, kurį sukūrė Laimutė Kasparavičienė. Kaimas garsus ne tik tuo, kad turi savo himną, srauniąją Miniją, jos slėnius, bet ir kūrybiškais žmonėmis.

Šio darbo tikslas – pažymint Raguviškių kaimo 320-ies metų sukaktį įamžinti ir ateinančioms kartom išsaugoti informaciją apie Raguviškių ir Dupulčių apylinkių kuriančius žmones, taip suvienijant kaimo bendruomenę aktyvesnei veiklai.

Kiekvienas kūrėjas – individuali, savita, nepakartojama asmenybė. Kraštotyros darbe „Kuriantys Raguviškių ir Dupulčių apylinkių žmonės“ pateikiamos kūrėjų biografijos ir jų darbai. Informacija surinkta iš knygų, periodinių leidinių ir kitų informacinių šaltinių. Taip pat pateikiami autentiški menininkų ir jų artimųjų pasakojimai, atsiminimai, fotografijos iš asmeninių archyvų.

Medžiagą apie Zofiją Kupšienę, Valerijoną Veitą, Virginiją Barzdžiuvienę, Laimutę Kasparavičienę ir Ievą Mortą Merkeliene rinko ir fotografavo Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešosios bibliotekos Baublių ir Raguviškių filialų vyr. bibliotekininkės: Baublių – Zofija Mačiuvienė, Raguviškių – Reda Čepienė.

II. KŪRĖJAI, KURIŲ JAU NEBĖRA...

1. ZOFIJA KUPŠIENĖ

Zofija Kupšienė jaunystės metais. Nuotrauka iš S.Kupšio asmeninio archyvo

Zofija Buivydaitė (Kupšienė) gimė 1924 m. liepos 17 d. Raguviškių kaime, Kretingos valsčiuje Anastazijos ir Kazimiero Buivydo šeimoje. Šeimoje augo dar vyresnė sesuo Anastazija ir labai anksti, dar vaikystėje, mirė jauniausia sesutė Irenytė.

Ištekėjo jauna, karo metais, už Prano Kupšio iš gretimo Mišučių kaimo. Pranas Kupšys buvo siuvėjas, tad ne tik ūkininkavo, bet dar šį bei tą pasiūdavo. Šeima augino tris vaikus, 1945 m. gimė dukra Adelė, 1948 m. – sūnus Alioyzas ir 1963 m. – sūnus Sigitas.

Sovietmečiu, kai susikūrė kolūkiai, Zofija Kupšienė dirbo buhalterė, vėliau, ilgus metus iki pensijos, – Kretingos sviesto gamyklos Raguviškių pieno supirkimo punkto vedėja.

Zofijos Kupšienės jauniausias sūnus Sigitas Kupšys apie mamą pasakoja: „Kiek prisimenu iš mamos pasakojimų – vaikystė nelepino, teko daug ir sunkiai dirbti. Mokslas tuo laiku ne visiems buvo prieinamas, tad mama baigė tik pradžios mokyklą, tai yra 4 klases, bet, kiek atsimenu, rašė labai gražia, kaligrafiška rašysena ir be klaidų. Nežiūrint į tai, kad mama nebaigė mokslo, ji mokėjo gražiai, net, sakyčiau, „poetiškai“ reikšti mintis, buvo labai aktyvi visuomeniniame gyvenime, dalyvavo kaimo kultūros namų organizuojamuose vaidinimuose. Negaliu pasakyti, kada mama pradėjo kurti eilėraščius, bet pirmą kartą ji juos paskaitė, kai man suėjo 18 metų, tai yra 1981 metais. Manau, kad ji kūrė, norėdama išreikšti savo emocijas ir vidinius išgyvenimus. Savo

kūrybos mama niekur daugiau neviešino, išskyrus savo šeimą, ir tai būdavo tik labai retais atvejais“.

Zofija Kupšienė mirė 1996 m. liepos 31 d., palaidota Jokūbavo kapinėse.

Zofija Kupšienė. Nuotrauka iš S.Kupšio asmeninio archyvo.

Zofijos Kupšienės kūryba

NEŽINOMOJI!

Neapsakomai liūdna,
Apsigaubusi juoda skara.
Atskubėjo basa,
Laukais, lyg miškų tyluma.

Ir ką mums jos paklaust?
Paguost ar prie širdies priglaut?
Na einam, brangioji, kartu,
Šituo taikiuoju mūsų Tėvynės keliu.

Priskinsim tau daug margaspalvių žiedų,
Parnešti berniukui dovanų
Iš mylimųjų Tėvynės laukų,
Kuris krito begindamas ją prie aukštųjų upės krantų.

Ar žinom, kas toji miškų tyluma,
Su išvagota skausmo, balta veido spalva.
Tai buvo jauno berniuko mama,
Kuris taip mylėjo motiną, Tėvynę, mergaitę.

1982.04.06

LAUKIAU

Laukiau prie senos, šakotos obels.
Laukiau prie pakrypusių kiemo vartelių.
Laukiau kol vėjas medžių lapus nustelbs.
Laukiau ir prie sumintų smėlio takelių.

Ir vis aš jų lauksiu -
Lauksiu, kol jų smilkiniai pabals.
Lauksiu, kai skausmas jiems nugaras nulenks.
Lauksiu, kol prabėgę metai jiems mintis pakeis.

Lauksiu, kol mano kaulėtos rankos nutirps.
Žalieji žolynai šiugždynais pavirs.
Kaimynai iš pilko smėlio man kauburėlį supils.
Tik tada jau aš jų nebelauksiu.

1983.05.13

ŠULINYS

Senas mūsų šulinys.
Ištrupėjęs rentinys.
O kas jį besutaisys,
Išvažiavo darbdavys.

Atvažiavo kaip gusaras.
Jis nēr matęs nė kamaros.
Šulinys vieni juokai.
Suremontuosiu kaip matai.

Taisė dieną, taisė tris.
Vot, prakeiktas šulinys.
Aš artezinį stačiau
Ir jam planą nupaišiau.

1982.06.19

GIRTUOKLIS

Vaikšto sušalęs, pavargęs,
Lyg būtų paklydęs.
Popieriai rodo jam metų nedaug.
Išvaizda sako, kad jų jau per daug.

Akys raudonos, kakta nutepta.
Veidas išblyškęs, nosis mėlyna.
Rankomis graibosi, o siena ne ta.
Degtinė vis mojo, lyg kokia mylima.

Išėjo jaunuolis į darbą tvirtai,
Galvodamas, sugrįšiu šį vakarą tikrai.
Sutiko draugų jis kelyje purvinam.
Palikdamas sąžinę stikliukui pilnam.

Sugrįžo po metų, gal po dviejų.
Švarkai suplyšę iki skudurų.
Drabužių užteko jam tų pačių.
Degtinė viliojo ne tuo keliuku.

1982.12.03

ILGESYS!

Išsiilgau žaliųjų žolynų
Ir palinkusiu svyruoklių berželių,
Stovinčių prie senosios Minijos krantų.
Klausiančio kiekvieno praeivio kalbų.

Ir tavęs, vienintele mano siela,
Kokia tu man brangi ir miela.
Tu nueisi ir tavęs nebematysiu.
Juk nutolsi, aš tavęs neprisišauksiu.

Liksi tik mano atmintyje.
Lyg suledėjęs gelsvo vaško gabalėlis.
Tarp griaučių tekėjęs kraujo lašelis.
Ir prie upės sumintas žemėje takelis.

1983.06.10

PERSPĖJIMAS

Neskaldyk, sūneli, atomo smulkiai,
Netaikyk į brolių su juo išdidžiai.
Ne tu jam duonos kąsnelį davei.
Ne tu jam prie lopšio dainas dainavai.

Ir kas, kad jam sužeidė širdį švininė kulka.
Išplėšė gyvybę netikusi priešo ranka.
Jam suteikė meilės suvalgyta duonos pluta.
Jis mirė sušukęs: Žemele, tu mano juoda.

Juoduosiuos arimuos raudona kraujo dėmė,
Motinos širdyje žaizda didelė.
Jo kūną sudraskė plėšrieji arai,
Paminklo jam nestatė jokie draugai.

Mamyte, mamyte, pasaulio taika –
Sukliko padangėj balandė balta.
Skaičiuoki kiek grįžta sūnų,
Jie buvo išėję visi pamažu.

1983.09.05

JAUNYSTĖ

Jaunystė, tu laimės kamuoly,
Jaunystė, tu gyvenimo džiaugsmas.
Jaunystė, tu trumpų juokų laikas.
Jaunystė, tu atradimų ir praradimų kelias.

Nebematai šiaudais dengtų stogų.
Nebesivelki sulopytų kailinių.
Nebemauni ant kojų blogų apavų.
Ir nebesiklausai tyliais vakarais

Verkiančios ir giedančios lakštingalos balsų.
Mažyčio upelio dejuojančių krantų.
Ir išmokintų senos močiutės žodžių gražių.
Tau viskas iš vieno, kaip užterštas jūros vanduo.

1984.09.19

VIENATVĖ

Ak, ta prakeikta vienatvė.
Kankina mane lyg sudžiūvusi katė.
Nebylios keturios trobos sienos.
Penkios bespalvės kėdės.

Tik palei pečių stovėjo, kalbantis
Manąja kalba suoliukas.
Toks mielas ir įžvelgiantis
Kiekvieną mano širdies jausmą.

Manoji širdis taip apdovanota skausmais.
Lyg kareivio krūtinė po mirties medaliais.
Tik mažoje raumens ląstelėje šypsojos
Toks mažas trupinėlis džiaugsmo.

1984.07.17

KRISTINA

Mylėjau Kristiną iš širdies gilumos.
Glaudžiausi prie jos kūno, ieškodamas šilumos,
Bet apgaulinga meilės tyluma
Supančiojo dėmesį, žvilgsnį, palikdama krūvį kančių.

Žvilgsnis tarp mūsų dažnai susitinka.
Kristina visai kitam parinkta.
Ji vaikščioja ir šen, ir ten, visi ją pasitinka.
Kristina su visais ir prie visų pritinka.

Aš vaikštau lyg gyvenimo dieglis.
Į širdį įsmigo man skaudus spyglys.
Prisiminiau jauno ažuolo ūglius.
Gautus prisiminimui iš Kristinos kelis.

Ilgai vaikščiojau, daug kentėjau.
Kol saulėlydžio kelyje ją sutikau.
Kristina turėjo daug juodų rožių glėbyje.
Ir tik juodų nuvytusių rožių.

Ji bučiavo raukšlėtus mano veido skruostus.
Prašė atleidimo už įžeistus meilės jausmus.
O jus lydėjo vienodas, skaudus
Saulėlydžio kelias išdidus.

1985.08

TIK PAKLAUSYKIM

Tik paklauskim kaip varpas skamba.
Pavargusi žemė mūsų visų laukia.
Ji mus paguos, priglau ir prispaus.
Tik iš po antkapio smiltelė niekur nebeskubės.

Kiekvienas praeivis sustos ir pagalvos,
Kas iš to kapo sužydės.
Dilgėlės ar gyvybės gėlės.
Tik tu, sesut, papuošk neužmirštuolėmis.

Tas kapas ne sūnaus,
Ne brolio ir ne tėvų.
Tą žinome tu ir mes visi,
Kad kiekvieno mūsų.

1987.09.04

ATSIKELK

Atsikelk, o mielas, iš kapo,
Nes daug pragulėjo naudingo laiko.
Nebežinosi, kur ta, kerotoji ieva, pradingo nuotaka,
Kur skleidė mums daug paslaptingo aromato.

Jei skaičiavo praeivių žingsnius,
Sekė vylingus jaunuolių žvilgsnius.
O tu šnabždėjai man paslapčia:
Tebūna tarp mūsų meilė amžina.

Įmynėm pėdas giliai, giliai.
Suspaudėm rankas taip stipriai,
Sakėm, susitiksim dažniau
Ir pasikalbėsime išsamiau.

Kerotą ievą nuvertė karo audra.
Po kuria mes sėdėjome slapta,
Pėdas užžėlė nepažįstama žolė.
O gyvenimas nubėgo mums skirtinga linkme.

1987.05.15

ŽVAIGŽDĖS

Kaip gera mums dviese sėdėti prie lango.
Žiūrėti į gamtą ir mėlyną dangų.
Ištiesiu kilimą visai aš nebrangų.
Pakviesiu prisėsti ir tretinį draugą.

Skaičiuoki, dėliokim žvaigždes į krūvas.
Mažytės, nutolstančios burė linksmąsias dienas.
Degančios didžiosios svilino mūsų akis
Ir sakė – meluojat šykštuoliai visi.

Prašėm drebančių mažyčių žvaigždžių patylėt,
Neišsakyti jaunystės visų paslapčių.
Jos visos ėmė kartu drebėti.
Mus gąsdino melo ir ginčo skausmu.

1987.09.06

TREMTINYS

Suliesėjo kūnas, išseko mintys,
Vieni griaučiai liko, bet darbas nemažėjo.
Komanda: dirbk, bėk, nešk.
O tau, lietuvi, jėgos taip mažai.

Gal todėl, kad tu taip toli nuo savųjų.
O gal, kad tėvų neturėjai.
Gal kad tavo rankos įskirdusios,
Veidas iš bado ir skausmų pajuodavęs.

Ar sakei Motinai Marijai ačiū
Už tas kančias, kurios tave nekaltą kankino?
Gal suklupai mintyse prie tėviškės kryžiaus
Ir tyliai sakei: leisk man sugrįžti pas savuosius.

1988.06.19

TĖVYNĖ

Taip mažai iki šiol tau duoti tegalėjom,
Bet ir tavąjį rūbą trumpai tedėvėjom.
Aptrėšusios sienos ant pamatų iš baimės drebėjo.
O šiaurys vėjas kasdiena stiprėjo.

Langų stiklai ir rėmai kartu tratėjo.
Durų užraktai savos vietos neturėjo.
Uniformuoti vyrai jas trankė.
Mūsų lietuvių širdys, lyg prieš mirtį draskėsi.

Dabar paklausk. Bet kas atsakys?
Kas šitą padarytą nuodėmę
Taip greit beištaisys?
Nes kaltųjų jau nebėra.

1988.01.07

AŽUOLAI IR EGLĖS!

Visų motinų vaikai, sustokite.
Po drebančia drebule, nuleidusia šakas.
Ir palaukite, kol praeis pro šalį
Jums gal nebepažįstama moteris.

Sulinkusi, ašarotu veidu, skaudančia krūtine.
Ji prašė jūsų dviejų svarbių žodžių.
Bet jos balsas jūsų nepasiekė.
Jūs tada buvote ąžuolai ir eglės.

Prašvilps dešimtmečių vėjai,
Sukraipys jūsų šakas.
Dar užeis stiprūs sūkuriai.
Ąžuolai ir eglės liks tik dulkių kamuoliai.

1988.10.13

SKAUSMAS

Žinau kaip tuščiam sodybos lauke prie alyvmedžio rymojai.
Kruvinos ašaros tau gerklę smaugė.
Kartu džiaugsmas, bet dar didesnis širdies skausmas,
Kad tas žemės lopinėlis jau tuščias.

Atsigręžęs norėjai pakviesti smuktelį,
Kuris kadaise stovėjo prie sodybos kelio.
Bet ir jo jau čia neesama.
Ir tikrasis liudininkas jau dingęs.

Tikėjaisi įrodyti, kad tu čia gimei,
Užaugai, dalį jaunystės praleidai.
Džiaugsmais, skausmais su artimaisiais dalinai,
Bet ir jų jau čia nebėra.

1989.07.21

MERGAITĖ

Teka upelis iš šiaurės į pietus.
Žiūri mergaitė į jį nuo kalno pasistiebus.
Kalnai vienas kitą aiškiai mato.
Tyli, bet nieko vienas kitam nesako.

Taip jai darosi bangu.
Kad nepakiltų šaltas upelio vanduo.
Ir neišsklaidytų jos ilgesio minčių,
Kurios slegia ją nuo vaikystės dienų.

Kadise mamytė vaikščiojo tarp žolynų žalių.
Priskynė daug baltųjų ramunių žiedų.
Suskaičiavo kiek aš metų jau turiu,
Norėjo pasveikinti su prabėgusiu amžiaus laiku.

Bet staiga galvoj pasigirdo griautinis baisus.
Pakirto jai skaudančias kojų blauzdas.
Ramunės iškrito iš rankų baltų.
Jos kūnas išsitiesė tarp akmenėlių šaltų.

Neeik, vaikeli, neeik arčiau.
Tau gyventi bus sunkiau.
Mama, žodis ir gimtinė.
Tau ištarti toks skaudus.

Laivo sienas valdo Dievas
Ir dievaitis išdidus.
Neeik, vaikeli, neeik arčiau.
Tau gyventi bus blogiau.

Kas užtrauks mums kaldrą šaltą
Ant pabalusių delnų.
Kas uždegs žvakutę mažą
Prie išėinančių sielų.

Neeik, vaikeli, neeik arčiau.
Tu gyvensi daug ilgiau.
Mama, žodis ir gimtinė
Tau ištarti toks skaudus.

ŠIRDIE

O širdie, aš norėčiau prie tavęs prisiglaust
Ir tuo pačiu tavęs paklaust.
Ar ne per sunki buvo mudviejų kelionė,
Vaikstant vingiuotu gyvenimo keliu?

Kryžkelėj keliai buvo trys.
Tekelių visas būrys.
Mudvi nešė smarkus vėjo sūkurys.
Žvilgsnius svaidėm į visas šalis.

Čia palikome vaikystę.
Ten padovanojome jaunystę.
Nusitvėrėm už kamieno prie tvoros.
Rodos, imk ir verk be atvangos.

Žilagalvė ta senatvė
Perša, siūlo savo prekę.
Pigia kainą tu mokėsi,
Juodą nuometą uždėsi.

Išgirdus žodžius „laisva Lietuva“,
Per skruostus rieda ašara sūra.
Pastebėjus tėviškės žaliuos laukuos,
Tris stiprius ąžuolus Lietuvos.

Bet ir jiems juk širdis skauda.
Šakos aplaužytos, kamienai pažeisti.
Ak, Lietuva, tėviškė mana.
Tik įleistos į Lietuvos žemę stiprios šaknys.

Trys spalvos glosto jums galvas,
Pabalusias nuo sunkių vargų.
Ir taria jums ačiū,
Kad pakėlėt iš purvų.

Ačiū tau, Motina šventa, kad davei daug jėgų
Užauginti tiek drąsių sūnų,
Kurie turėjo daug jėgų ištarti tris žodžius:
„Bus laisva Lietuva“.

1990

2. VALERIJONAS VEITAS

Valerijonas Veitas savo namuose Dupulčių kaime 2013m. pavasarį. Nuotrauka iš
V. Veito asmeninio archyvo

Tautodailininkas, medžio drožėjas Valerijonas Veitas gimė 1934 m. balandžio 29 d. Paluknės kaime Skuodo rajone. Melioracijai išdraskius gimtinę, kėlėsi iš vienos vietos į kitą. 1964 m. apsigyveno Skuode, 1985 m. išsikėlė į Mažeikius, maždaug nuo 1998 m. gyveno ir kūrė Dupulčių kaime Kretingos rajone.

Tėvas ūkininkavo, bet mokėjo ir staliaus, kalvio amato. Drožinėti pradėjo būdamas 8–9 metų niekieno nemokomas. Pirmieji drožiniai buvo iš pušies žievės. Mokėsi Luknėse pradžios mokykloje, kur eksponavo pirmąjį savo darbą – mažą mokyklinio suolo kopiją.

Dirbti pradėjo anksti Luknės kolūkyje staliumi. Vėliau baigė Šilutės mechanizacijos mokyklą ir tame pačiame kolūkyje dirbo mechanizatoriumi. Dėl sveikatos problemų, gydytojams uždraudus dirbti traktoriumi, išvyko mokytis į Vieksnių elektromonterių mokyklą. Ją baigęs

pradėjo dirbti elektriку Skuode, malūne ir ligoninėje, taip pat įsidarbino Plungėje liaudies dirbinių gamykloje „Minija“. Namuose po darbo drožė, tekino pagal gamyklos užsakymus.

1985 m. išvažiavo gyventi ir dirbti į Mažeikius, čia pasistatė namą ir pats jį įsirengė. Dirbo „Mažeikių naftoje“ kalviu. Darė kalvystės darbus ir pagal individualius užsakymus. Po 3 metų įsidarbino Mažeikių Melioracijos statybos valdyboje (MSV) staliumi, o dar vėliau – miškų ūkyje.

Medžio drožėjai, liaudies meistrai, – Majoras, Survilas, Grigas, Bagdonas, – įvertinę pirmąsias skulptūrėles, skatino kurti. 1964 m. Valerijonas Veitas tapo Tautodailininkų sąjungos nariu. Pradėjo dalyvauti kūrybinėse stovyklose ne tik Žemaitijoje, bet ir Aukštaitijoje. 1976 m. dalyvavo kuriant liaudies skulptūrų ansamblį Usėnuose, Šilutės rajone. 1987 m. kartu su kitais medžio drožėjais darė skulptūras Skuode sveikatingumo take – sukūrė zuikio ir kiaunės skulptūras. Simono Daukanto gimtinėje Kalviuose lankytojus prie kelio sutinka V. Veito skulptūra Simonui Daukantui. Dalyvavo akmenkalių stovykloje Mosėdyje, sukūrė varlės skulptūrą iš akmens. 2003m. Lazdininkuose, švenčiant šio kaimo 750 metų sukaktį, pastatyta skulptūra vaizduojanti moterį su ąsočiu ir rankšluosčiu ir vyrą su kardu. Valerijono Veito monumentalieji medžio darbai įsikomponavo į Saulės laikrodžio Kretingos muziejaus parke stovinčių skulptūrų panoramą.

Pirmoji tautodailininko, medžio drožėjo V. Veito personalinė paroda įvyko Kretingos muziejuje 2004m. Daug darbų iškeliavo į užsienį, kitus įsigijo muziejai (Klaipėdos, Kauno), privatūs žmonės. Kita dalis medžio skulptūrų bėgant laikui neišliko.

Valerijonas Veitas mirė 2014 m. liepos 24 d., palaidotas Skuode.

V. Veitą 70-mečio proga Muziejaus baltojoje salėje sveikina muziejaus direktorė V. Kanapkienė (dešinėje) ir Tautodailininkų sąjungos pirmininkė L. K. Grigaitienė (riša juostą). Antra iš dešinės stovi V. Veito žmona Joana Šulienė. Nuotrauka iš V. Veito asmeninio archyvo

V. Veitą 70-mečio proga sveikina vaikai su šeimomis. Nuotrauka iš V. Veito asmeninio archyvo

Tautodailininkas V. Veitas su žmona Miesto šventės Tautodailininkų mugėje 2008 m.
birželio 14 d. Nuotrauka iš V. Veito asmeninio archyvo

"Medis man buvo geras"

Meistro padaryti baldai šildo jaukią namų erdvę.

Darius Šypaliū nuotr.

Danutė DUNAUSKAITĖ

Taip sutapo, jog pirmąją tautodailininko, medžio drožėjo Valerijono Veito personalinę parodą inicijavo paties gražus gyvenimo jubiliejus. Anot meistro, neseniai atšventusio savo 70-metį, kasdien būti vis atitolindavusi išėjimą į viešumą, nors medį pradėjęs "kalbinti" dar vaikystėje, o pirmąją parodą jam buvusi pradžios mokykloje, kur eksponavęs ir pirmąjį savo darbą - mažą mokyklinio suolo koniū.

Jubiliejinėje parodoje Kretingos muziejuje tautodailininkas parodė tik nedidelę savo kūrybos dalį - medžio bareljefus, skulptūreles, šaukštus... Neužsigili jie meistro dirbtuvėse, iškeldina pas žmones, į svečias šalis.

kad būtų apie lietuviško medžio lėm-
tį - būti arti žmogaus, teikti dvasios
pagūdą.

Nuo Paluknės kaimo (Skuodo r.) kilęs meistras, melioracijai išdraskius gimtine, kėlėsi iš vienos vietos į kita, kūrėsi, statėsi namelius. Bet dienos darbai, kaip pats sakė, palikdavo jam vakarus ir naktis, kai savo rankų sumeistrautu kalnu įknibdavo į medį. Ir dabar, seno įpročio vedinas, prabudęs naktį užsidaro virtuvėje, kur aušros sulaukia su rankose užgimusiu nauju dirbiniu.

Pirmasias drožėjo iš provincijos skulptūrinės įvertinę tokie "medžio vilkai", kaip Majoras, Survilas, Grigas, Bagdonas, skatino kurti, ieškoti savitų išraiškos būdų. Valerijonui Ve-

tui 1964 m. tapus Tautodailininku sąjungos nariu, atsivėrė platesnės galimybės, užsimezgė ryšiai. Dalyvauta ne vienoje kūrybinėje stovykloje, liaudies menininkų sekcijos veikloje Skuode, Kretingoje.

Dažna, uplankanti Lietuvos šviesuolio Simono Daukanto gimtinę Kalvius, prie kelio sutinka tautodailininko medžio skulptūrą, kuri tarsi kalba apie mažo žmogaus - "vargo pelės" - didžiųjų darbų prasmę.

Valerijono Veito monumentalieji medžio darbai įsikomponavo į Saulei laikrodžio Kretingos muziejaus parke stovinčių skulptūrų panoramą, į statinių akcentus, skirtus miesto ir aplinkinių gyvenviečių 750-ųjų metų jubiliejui.

PASAKOS GIMSTA IŠ MEDŽIO

Valerijono Veito „Audėja“ Klaipėdoje priėmė, o po kiek laiko net per televiziją parodė su garsių Žemaitijos medžio drožėjų, kaip Anicetas Puškorius, Petras Kalenda, Adomas Kvosas, darbais.

DABAR Valerijonas nutaria nebesiskirti su drožyba. Dalyvauja Žemaitijos liaudies meno parodose Palangoje, Telšiuose, Mažeikiuose, Klaipėdoje. 1966 metų rudenį Telšiuose tradicinę Žemaitijos liaudies meno dieną Veitas priimamas į liaudies dailės meistrus. Imasi stambesnių darbų. S. Daukanto jubiliejui sukurs ličio mūsų žemės skulptūrą.

Sį Valerijono Veito darbą rupirko Liaudies meno rūmai. Jo Daukantas eksponuojamas muziejuje. Tai didelis lietištes užsūmėnėjantis drožyba liaudies menininko laimėjimas.

Kūrybos kelyje pasitaiko ir reseknių. Kieme stovi namas, žais ažuolo gabėlis. Drožinys taip ir neužbaigtas.

— Bandžiau ažuole įkūnyti Liudo Adomausko paveikslą, tačiau nepavyko, — sako Veitas.

NERASIME liaudies menininko, kuris neatiduotų duoklės velniams. Kuria velnius ir Valerijonas Veitas. Kiek šiose skulptūrose liaudiesko jūmorol

— Pats pirmasis mano sukurtas velnias — tai buvo „Velnias neša girtuoklį“, — sako liaudies meistras. — Turėjau sukūrus gal kokius tris šutinus. Vienas velnias net į Žmuidzinavičius kolekciją Kaune pakliuvo. Iš viso sukūriau apie penkis šimtus įvairių medžio skulptūrelių.

Neišveria nepasidžiaugusi vyro velnias ir žmona Jurete. Ji į rankas paima puikiai išdrožtą peleningą „Velnias rasina kelmą“, rodo taupyklę „Velnias pinigų neša“, „Velnias-medžiotojas“.

— Štai klumpaitės, kurias dabu Kratingos baldų įmonei, padeda gaminti ir žmona, — džiaugiasi Veitas.

Patubėjo tvarkingai sukabinti kaitalai. Jų kelios dešimtys. Tai kasdieniniai liaudies meistro darbo įrankiai.

— Drožyboje daug patirčių gaunu iš liaudies meistro Kuprio, mokausi iš Jonušo, Kalendos ir kitų nagingų medžio drožėjų, — pasakoja Veitas.

JO RANKOSE medžio gabalėlis. Zvilgsnis nukreiptas į langą, į ką tik išlietus namo pamatus, prie jų tvarkingai sukrautas baltas plytas. Visą dieną jis ten dirbo, o pavakary, kai pavargęs, į rankas pasiėmė liepos gabalėlį, kaltą ir užsisvajoję.

Laikino, paskubomis rudenį suręsto namelio kambarėlyje, kuriame vos apsisukti galima, prie krosnies įsidžiaugė, trūšė žmona. Tačiau Valerijonas Veitas šią akimirką rodos, jų ir nematė. Jis visas pasinėręs į savo kūrybos pasaulį.

Taip mes jį tą pavakarę ir radome besėdintį prie medžio statulėlėmis apkrauto darbo stalo. Atsiprasti už sutrukdymą, bandėme įspėti būsimos skulptūrėlės, kurią jis laikė rankoje, pavadinimą.

— Galvoju nudrožti „Vandens nešėją“, — prabyla Valerijonas. Ir, padėjęs į šalį „Vandens nešėją“, ima į rankas jau užbaigtą skulptūrėlę. Vienos ką tik nudrožtos, o kitos jau suspėjusios ir parodose pabuvoti, atkeliavusios iš paties Valerijono Veito gyvenimo įspūdžių, iš liaudies

reliefo išlieti į Tarybinę Armiją. Grįžęs į gimtąjį kolūkį pareiškia:

— Norėčiau dirbti traktorininku.

Luknės kolūkiui kaip tik reikėjo mechanizatorių. Ir gebus vaikiotis vyksta į Šilutės mechanizacijos mokyklą, o po kiek laiko su plieno žirgu jau vagoja plačius gimtinių laukus. Vasarą, prasidėjus derliaus nuėmimui, sėdė už kombaino vairo. Vyksta talkinintauti Karelijos miškininkams, o parvykęs į Luknę, vėl nesiskiria su kombainu.

Rugšpičiū. Valerijonas Veitas nuo ankstyvo ryto iki vėlyvo vakaro nenulipa nuo kombaino, o pavakary, kaip niekad anksti, jautiasi labai pavargęs.

— Kažkas blogai su tavim, vaikel, — pažvelgiasi į išblykusį sūnų, iltaną motina. — Nuetum pas gydytoją, pasitikrintum sveikatą.

— Ką tas gydytojas, mama, padės. Praels, — atkalbinėja Valerijonas. Bego dienos, o savijauta vis blogesnė. Kai pasitikrino rentgeno kabinete, gydytojas smarkiai išbarė Veitą:

pasakų ar iš žinomų rašytojų kūrinių. Štai stovi „Bedarbis“ prie apšerkšnijusio mūro, kalia „Kalvis“. Žiūri į šias skulptūreles, ir nejučia imi deklamuoti Julijū Janonį. Arba štai grupinė skulptūra „Aukštųjų Simonų likimas“ nukelia pasėtos Simonaitytės kūrinių veikėjus, o dar kiti drožiniai primena nemirtingus Žemaitės apsakymų personažus. Kiekvienas atgijusio medžio gabalėlis susidėtytas liaudies menininko širdimi.

Nė iš karto Valerijonas Veitas tapo liaudies dailės meistru. Mažasis Valiukas, dar vaikas būdamas, išsipliojęs Paluknės pievose alksninę lazdelę, mągdavo ją išmarginti įvairiais raštais, valandų valandas galėdavė išstovėti prie dirbančio staliaus.

— Tur būt, staliumi būsi? — klausdavo ūsuotas dėdė smalsų berniuką.

— Aha, — atsakydavo jis ir dar atidžiau stebėdavo staliaus darbą.

— Pirmaisiais pokario metais mirė tėvas. Mudu du su vyresniu broliu Jonu anksti kibome į darbą, — sako Veitas.

VAIKYSTĖS svajonę pasidaryti staliumi nustelbė nauji planai. Į ką tik susikūrusį gimtajame Paluknės kaime kolūkj atėjo pirmieji traktoriai. Valerijoną jie traukė kaip magnetas. Tačiau jau

— Plaučiai netvarkoj, vaikine! Kodėl taip delsei?

Išrašo siuntimą į Sėdą pasigydyti. Į namus parvyksta sveikas, tačiau gydytojai su technika dirbti uždraudžia.

Tenka pakeisti specialybę. Vyksta mokytis į Viekšnių elektromonterių mokyklą. Ją baigęs, dirba elektriку Skuode, bet neilgai...

VEL BALTOS lovos. Lenkimai, Pagryžuvis, Kaunas. Būdamas sanatorijoje, Valerijonas Veitas grįžta prie vaikystės svajonės.

— Pagryžuvyje, susiradęs medžio gabaliuką, nudrožiu savo pirmąjį kūrinių, kurį pavadinu „Piemenėliu“, — sako Veitas.

Kai parodo jį draugams, iš kai kurių išgirsta:

— Be reikalo tik medį sugadinai...

Tačiau Valerijonas neišleidžia iš rankų aštriabriaunio peiliuko. Kaune gimsta „Audėja“.

— Auksines rankas turi, vaikine, kad tokias skulptūras gali išdrožti, — išgirdo jis iš Kauno medikų.

Valerijonui tai buvo didelis paskatinimas. Ir jis, parvykęs į namus, užėina pas jau žinomus liaudies meistrus.

— Pabandyk nuvežti Liaudies meno tarybai į „Dailę“, — pataria jie.

DAUG kūrybinių planų ir užmanymų turi Valerijonas. Svarbiausia dabar susidaryti bent kiek palankesnes sąlygas darbui. Būtina kuo greičiau pasistatyti namą, įsirengti dirbtuves. Čia reikėtų liaudies meistrui ir paramos.

...Kai kalbėjau si su liaudies meistru, stebėjau, kaip mažame kambarėlyje žaidžia vaikai: septynmetis Mindaugas, mažesnieji Arūnas, Valis. Birutė žengia dar tik pirmuosius žingsnius.

— Ar nori, kad paskaitčiau pasakėlę? — klausia broliuką jau mokyklą lankęs Mindaugas.

— O aš žinau, iš ko gimsta pasakos, — didžiudamasis atsako Arūnelis. — Pasakos gimsta iš medžio...

Taip, nedideliame Valerijono Veito namelyje Skuodo pakraštyje daug gražių pasakų gimsta iš medžio, ir jos plačiai sklinda po visą Lietuvą.

A. BERZELIONIS

MŪSŲ ŽODIS

■ Nr. 22 (2661) ■

BERŽELIONIS, A. Pasaka gimsta iš medžio. *Mūsų žodis*, 1969, vasario 15, p. 3.

1985-1986

Ispūdžiai ir patirtis

A FSE de definitione-
Fus. a. 1971. 1972.

ta, kad šis nėra rodyklis
jau žuvis ir žuvis.

Noraijai buvo daroma šlu vadyboje patalė gy-
ventojų namų, kuri iš
klaidos perėjo vadyboje
senos pramonės, vady-
bos, nors ir labai nuko-
lytūnui, patal klaidos. Per
kelis metus ji tapo gerai
apirli.

Pagalios į ne sters
prata ir pasomas parbel-
de vargo prie 180-osi-
minio mėsine. Kūnoje
praginta skaidulų apu
šieno. Daktanto ir
Jurgio Patelsio grima-
nus, daktas, į mėsini-
vėjus alyvos vėdys. Iš
Vilniaus Parnas, Kal-
viane įvyko Parnas
vėdys, kurioje dalyva-
Klaipėdos zona poma.
Tegz raba apu Kalvian
pradėjo raktas platin; vis
daktas daktas.

12. mai 1984 m. vakara
Rajono vykdavimas komisija
Kauno miesto skyriaus vedėjas
Rimantas Ralmondas Ralmondas
kaip su Rajono m. kultūros
namo dalininkais – metodininkais
Vilija Lukšienė kviečia
būti tamsoje modifikuojama.
Sutrinkama dalys
su rajono architektu Ralmondu
Rimonda Šeštoka. Vedėjas
gratuluoja – reikia pa-
daryti parašus, kad būtų
išvengta, o ne klaidų.

[illegible]

Už savaitės susirūpome
ne veltum. Joms vietoje
glaustoji rėdka — ta

[illegible]

Tu hääneksä tähti,
kud lika nautustoa pro-
ga Jargo Pabstos allu-
sina jastuuli. nua aple
tai officialis ir nabaio
kallio.

Po havalas sudlingino karstyčikų Jucos Jan-
kaičio ir Vaclovo Po-
losio perrodymais Jaudis
ir pilaitės, priverštos
dribti ne ką kita, o mo-
netais, skirta J. Patė-
lio. Ir tai sukelia terka,
kad puslapis priverstinė —
kitą prisimeta toms galio-
duoti per rezultatą.

[illegible]

Pirmoji skaidra ant krūtinės grūdis, mūro rąstai 10 dienų. Vietoje plauko 10 dienų atstatoma vnt. mūro, kur grūdėlio lėta ir

neatranko. Asakui pradėjus tauti, pamažoms dėtinas šviesos. Matius žabai polis ir šviesai, tik įpršiove nicosniskias dėtaj klimate, valkšojamas piet, valkyvas ir algal. Vietoje tikimius kelmias patšje įstili Lenkias trybais. Gti parties organizacijas sekatorius šviesiovas. Perkrvijos, karion seduciovis ramybe įvykio-vas.

Negaliūdami savyje ir kitų, stengėsi palaikyti organizaciją kryptingai steigė. Mažai tikėdami patikėjimu, tikėdavosi išnaudoti palankią progą daugelis ligų pasireištiems asmenims.

Pirmoji grąža – rajon
jėgos visada kelytina
stovykla – jau praeitais
faktas. Jųje aiškiai durtas

Abstract (4 pgs.)

Namenskaja, capateloje: —
Valerijana Yutko (Stena
paldy Smonov, Irkutskij
Vilaj), Jona Patsuko
(Smonov — Dankaizov),
Jona Jankusko ir Va-
leco Pocius (Jurgis Pe-
kešis), Jona Vyšinsko
(valdielis artojas, valdiš-
tis karys) Leontij kū-
kioje stovykloje sūlikii
durbai. Metalamis vėsi-
nais — Kasiliero Kre-
tinsko.

A. JONASO Dr.
V. KALNIN medicinas

gipsi. Gaudimo meistrali
Valteriusius Vektor. Vincas
Machialis, Helvicius kalio-
n = Hieronymus ambiguolet
Biafa. Anselmus (11—prae-
sidiu, apocryphicus kine-
sator, yastickinis ali-
quos B. Daskalio. Kal-
vianus incantator, Vytutas
Machialis, veltus iustitias
Valentinus Vastitatus,
Ukrainas, et huius drapaci
brutius miteri, kalj (ar-
tisti) lyokojo kometico Bi-
mosus Daskalis amicus
et gloriose Kaljia fa-
mulo, Skudo rajono. The
turpi ylakitica Antanas
Kakulianus. Kai bene
Franciscus Vincius Uni-
versitate 400-annos met-
uit, tunc = Hade Simons
Daskalis figit, quibus
kamusis (1111. viribus
ambiguit). Dar ambicus
et Mouditis aplykica ki-
les Petrus Kalenda. i-
dudis portretis, radjetoje
Wista.

Na kurtig verspeiddeke is
vapore spandis padeptan-
as padeptodydave padepti-
ba, kad radeptis is padept-
is padeptis padeptis padeptis

(Atkelta iš 3 psl.)

atiduoti lankytojų, žiūrovų ilgam teismui. Vieningo nuomonės, sprendimo dėl jų meninės ir kitokios vertės, aišku, nėra ir negali būti.

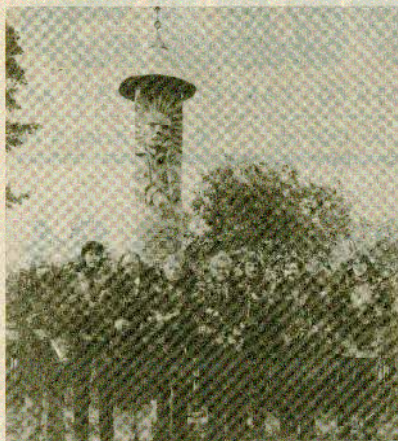
Lenkimuose ir Kalviuose dar darbuosis aplinkos tvarkytojai, apželdintojai. Atliktų drožinių autoriai

tais klausimais yra išsakę savo nuomones, patelkę pasiūlymų. Pasinaudodami autorinėmis teisėmis, jie ir toliau lieka aktyvūs visų tvarkymo darbų dalyviai. O man norėtųsi dar atkreipti dėmesį į tai, kad mišrus miškelis, esantis tarp paupio pievelės ir Kalvių piliakalnio, nebūtu retinamas, tvarko-

mas, liečiamas rankų. Palikime šį plotelį nesukultūrintą, kad nors kažkokia dalele primintų jis mums S. Daukanto aprašytuosius miškus. O tai padaryti nesunku, nes nereikia nieko daryti. Tai irgi priklausytų piliakalnio estetinei ir istorinei linijai.

J. VYŠNIAUSKAS

Parėjo ažuolai...

Simonas Daukantas, Jurgis Pabrėža... Jų pradžia, jų šaknys—Lenkimuose. Čia gimė, augo, iš čia į žmones išėjo. Tik gal iki šiol patys lenkimiečiai ne taip dažnai kaip priderėtų šios du lietuvių tautos ažuolus prisimindavo. Paskutiniats metais palaipsniui po didelį rajono LDT vykdomojo komiteto pastangų ir Lenkimuose pabundama iš apšūnimo, vis garsiau ir garsiau ima skambėti S. Daukanto, J. Pabrėžos vardai ir jų tėviškėje.

Seniai šių dviejų žymių lietuvių tautos sūnių talentų, nuopelnus gerbiantių žmonių sąmonėje brendo mintis gimtinėje savitai įamžinti jų atminimą.

Kai Vilniaus V. Kapuskos universitetas ruošėsi pažymėti šios mokslo šventės 400-ąsias metines, LDT rajono vykdomajame komitete suskambėjo telefonas. Universiteto vadovai į šventę kvietė atvykti Universitetą baigusį S. Daukanto tėvynainių delegaciją. Jiems buvo suteikta garbė šio jubiliejaus ir S. Daukanto atminimo proga pasodinti Vilniaus universiteto S. Daukanto kieme lyje ažuoluką. Simboliškai, kad ir mes, skuodičiai, prisimindami šį lietuvių rašytoją, istoriką ir švietėją, sustojame kaip tik prie ažuolo. — rugpjūčio 14 dieną, atidengiant medžio skulptūrą ir meniškų rodyklių ansamblį S. Daukanto tėviškėje, Kalviuose, kalbėjo rajono LDT vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja V. Ložienė.

Kai Lenkimuose prieš mėnesį pradėjo dirbti liaudies meistras, kal kas į juos žinaiškai židėjo. Bet štai praėjo diena, kita, savaitė, antra... Medyje ėmė ryškėti mūsų darbuolių liaudies meistrų sumanymai. Pagauti kirybinio įkarščio, dažnas meistrų

dirbo iki išnaktų. Ryte vėl kibdavo. Išsą dieną į visas puses laktė skiedros naujai pastatytame Lenkimų tarybinio ūkio sandėlyje, kur buvo suvilkti galūnų ažuolų kamienai.

Kai ažuolinės skulptūros ir rodyklės buvo sustatytos joms skirtose pačių liaudies meistrų ir rajono architektų Raimondo Sebecko išrinktose vietose, visų vėl džiugino prašviesėjo — darbas baigtas.

— O tai svarbiausia, —

linksmėnuos, jog pirmasis tarp lietuvių gudresniems vyrams, norintiems rašyti, kelią praskyniau.

Cia, prie šios skulptūros, ir buvo užbaigtas prieš mėnesį Lenkimuose rajono liaudies meistrų pradėtas sunkus darbas. Baigti išlyginti žemę buvo suteikta garbė skulptūros autoriumi Jonui Pušinskiui.

Gražią staigmeną pateikė barstytiškai Juozas Jankauskas ir Vaclovas Pocius. Senokai šie vyrai žinomi mūsų rajono gyventojams kaip pradedantys poetai. Ne kartą „Mūsų žodžio“ laikraštyje spausdintos ir J. Jankausko pieštos karikatūros, na, bet kad staip... Sunku net patikėti, kad žmonės, praktiškai neturėję medžio drožėjo įgūdžių, taip meniškai ir išradimui gali tokioje didelėje medžio skulptūroje atsikleisti mintį.

Prieš atvykdam į stovyklą, — skulptūrų ir rodyklių ansamblio atidarymo metu kalbėjo vienas iš stovyklos organizatorių, Lenkimuose dirbusių liaudies meistrų įkvėpėjas Juozas Vyšniauskas. — Vaclovas Pocius ir Juozas Jankauskas buvo nutarę drožti karžygio skulptūrą. Tačiau gimė mintis, kad S. Daukanto tėviškėje reikėtų įamžinti greta Kalvių, Velių, kaimo, gimusio pirmojo

sako J. Vyšniauskas, — manau, kad tai tas patas, kas ir nebūtų S. Daukanto tėviškėje. Tik čia, pilkakalni teritorijoje, gali just tikrai šios žemės kvapą...

Liaudies meistras pastengė. Prie kello — originali Juozo Vyšniausko sumanyta ir Zigmio Kubiliaus padaryta rodyklė, žyminti, kurioje pusėje pilakalnis — senovinė gyvenvietė. Lauko pakraštyje — ažuole iškalta artojo, tvirtai į žemę spaudžiančio arklą, figūra. Tai — J. Vyšniausko darbas. Čia pat — ir Sventosio. Per ją pamestas LŠR Liaudies meno draugijos nario Prano Majuko ir kitų meistrų padarytas lieptas. Perėjus jį, kairėje pusėje, po ažuolu J. Vyšniausko išrašytas suolas, vedantis tolyn, kviečiantis poilsui S. Daukanto tėviškės lankytojus. Atsipūtes minutę — kita, pasiklausęs Sventosios čiurlenimo, pakvėpavęs grynu miško oru, pažengęs keletą žingsnių į priekį, vėl pamatai skulptūrą. Tai vėl J. Vyšniausko darbas — valstiečio, laikandžio karda, skulptūra, primenantį rusiją praėjusių amžių žemdirbių kovą.

Rodyklę į S. Daukanto tėviškę, pastatytą greta Lenkimų tarybinio ūkio gamybinio centro prie kelio Lenkimai — Skuodas, padarė LŠR Liaudies meno draugijos narys Petras Brazauskas. Savitas, įdomus darbas. Jame išryškėja didelis šio menininko talentas ir kruopštumas. Džiugina kalvio pasiilksio liaudies meistro Kazimiero Krapiusko nukaltos skulptūrų viršūnėlės — saulutės ir kiti metalo darbai.

Darbas užbaigtas. Ir štai stovi šalia iškalbingų ažuolų skulptūrų tie, kas medžiui įkvėpė gyvybę. Lenkimiečiai simboliškai juos apvainikavo ažuolų vainikais. Jų būryje nematėme tik pačio Jaukausio, stovykloje nuosirdžiai dirbusio Skuodo I vidurinės mokyklos aštuntoko Vidmanto Dargio.

— Žinokit, parėjo ažuolai! — balgiantis iškilmėms į susirinkusius kreipėsi Lenkimų vidurinės mokyklos mokytoja Janina Matulevičienė.

Ilgai laukė lenkimiečiai šios akimirkos, šios dienos. Lyg praplatėjo laukai, lyg ir tie patys Kalviai artimesni tapo. Plaukia, skuba žmonės pasižiūrėti rajono liaudies meistrų sukurtą grožį, dar ir dar kartą prisiminti darbščius, užsišpyrusių žemaičių, S. Daukanto, J. Pabrėžos darbų ir jų nuopelną tautai.

Už kurybiškumą, nuosirdų darbą papuošiant Lenkimų žemę, visi medžio skulptūras ir rodyklės kūrė rajono liaudies meistras apdovanoti Kultūros skyriaus garbės raštais.

Daug padėkos žodžių tą vakarą buvo skiriama rajono liaudies meistrams. Jie to verti. Pelnytai jų gražią darbo dovaną priėmė ir Lenkimų žemė. Darbar lau pačių lenkimiečių eilė. Kol S. Daukanto tėviškė bus tokia, tokia ją norėtų matyti svečiai ir patys lenkimiečiai, daug dar ką reikia padaryti.

Lenkimiečiai išreiškė norą rajono liaudies meistrus dar ne vieną kartą pamatyti savo ūkyje. Daug planų ateitai turi ir patys liaudies meistras. Todėl tikėsime, kad kol jų būrys visada pilni sumanymų Juozas Vyšniauskas, Valerijonas Veitais, kol mūsų rajone dirba ir gyvena tokie gabūs medžio drožėjai, kaip Petras ir Ludas Brazauskai, Vaclovas Pocius, Jonas Pušinskas, Juozas Jankauskas, Vincas Markaitis ir kiti, mes, skuodičiai, sulauksime ne vienos panašios šventės. Ne visi rajono medžio drožėjai dėl įvairių priežasčių šiemet galėjo dirbti Lenkimuose. Ateityje — dar daug kurybinių metų. Tars žodį ir jie.

D. MUKIENĖ

Nuotraukose: akimirkos iš medžio skulptūrų ir rodyklių ansamblio atidarymo iškilnių Lenkimuose.

V. KAUBRĖS nuotr.

MUKIENĖ, D. Parėjo ažuolai. *Mūsų žodis*, 1984, rugsėjo 25, p. 2.

TRYŠ AŽUOLO LAPŲ VAINIKAI

Birželio šeštą dieną prie vaizdingo Platelių ežero trečią kartą susirinko drožėjai, skulptoriai ir respublikinė medžio meistrų šventė.

Joje darbo turėjo kelių rajonų prekybininkai, grojo Palangos pučiamųjų orkestras, koncertavo Plungės kultūros namų tautinių šokių liaudies ansamblis „Savartukas“, veikė fotografijos ir medžio drožinių parodos.

Drožėjų ir skulptorių varžytuvėse dalyvavo apie 200 respublikos meistrų ir meistrių. Jiems talkino ir patys mokslai mažiausiai šventės dalyviai — „Žiogėliai“ — meistreliai. Plungės ir Platelių mokyklų mokiniai, Konstija, susidedanti iš pripažintų architektų, dailininkų, liaudies menininkų, nustatė geriausius kaukių, lazda, klampaičių, krepšelių, butinės pastirties ir kitokių dirbinių autorius. Meistrų meistro vardas suteiktas ža-rastikiui Vytautui Ulevičiui, jam ir pameistriams karūnas ant galvų uždėjo Lietuvos Komunistų Partijos Centro Komiteto an-trasis sekretorius Nikolajus Dybenka.

Šiose išsklaidėse dalyva-vo kalvių kalvis, puodžių puodžius, audėjų audėja, mezgėjų mezgėja, verpėjų verpėja ir antrojoje me-

dyje šeimininkai. O iš jo, pasirodo, galima padaryti ir katiną malką, prilygstančią aikmens angiai. Ir sunkiau sugalvoti, kaip gėdą ir... Ažuolo lapų vainikas tiems žmonėms šeimininkams, kurie dar nenupjau-tamieji kamienai, mato skulptūras, rodykles, buti-nius ir dekoratyvinius daiktus, dirbinius.

LKP Skuodo rajono komiteto antrasis sekretorius Jonas Zalepiga susitiko su liaudies meistrais Luknės kolonijoje kalbėjo apie perspektyvą, surengti mu-sų rajone drožėjų ir skulp-torių šlovę „Gamtą ir Žmogų“. Štai minčiai pailar visi susitikimo da-byvid. Nevišas ir koki-riaičią temą siūlė.

Ši tema, iš tiesų, nesve-tima Skuodui. Pas mus parkus kūrė ne dyvininkai ir jų atsivežti specialistai iš užsienio, o vietiniai val-sčiai.

Pirmasis botanikas, ra-sęs mokslinius veikalus lie-tuvių kalba — Jurgis Pabrė-ža, kiles iš Vėlių kalmo.

Turime geologinių ir ni-drogeologinių, ichtiologinių, ornitologinių ir landšaftinių drauginius. Turistiniai namai nebeaplenkia linkantių riedelių muzie-jaus. Mosėdyje. Čia įsikęs ir Gamtos tyrimo labe-ratorijos Žemaitijos filia-las. Kas besuskaitė, tik-ties, kad šioje gamtos ty-

žia intensija, kad skulpto-ros ir kiti dirbiniai, puo-tų vaikų darželių aplinką, turėtų jų pačių ir jų tė-vų dvasinį pasaulį, emoci-jas.

Kūrybinė stovykla Luknės kolonijoje buvo organ-

izuota per Lietuvos liaudies meno draugiją. Klaipėdos skyrių, į ją atvyko ir pa-gal duotą temą dalybos ku-rė ir atliksiančioje vietoje juos pastatė ant žemės meistrai.

Jų darbu būtinai ir ki-tais su juo susijusiais kūr-

simais bei aktyvų rai-šumą LMD Klaipėdos sky-riaus atstovai sekretore Vairė Tiskienė. Kuriantis vietos patalose, Klaipėdos miesto vyri. dailininkas Adomas Skiesgilas.

Padaryti darbą pataty-ma, oclialinas jų apžūrė-

jimo ir kūrybinės stovyklos uždarymo išklmės — geras ženklas — sutapo su tarptautine vaikų gyni-mo diena. Per nepilnas dešimt dienų išoriniai kari-nėis džiaugėsi dideli ir maži, klausėsi meistrų žo-džio.

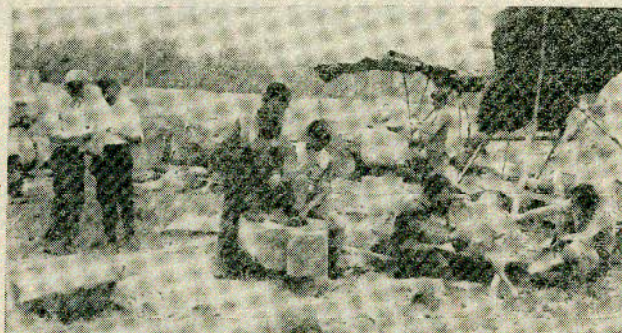
Kretingiškis Alfonsas Skiesgilas savo skulptū-rą — vaiką, pusiau išlindusį iš kopūsto galvos, pavadi-no „Štai ir aš“. Jis kalbė-jo, kad girėdavo, jog vaikai atstrandę iš kopū-stų ir kelmų. Tik vėliau juos pamatys gandrų ir anešas tėvams.

Autorius susirinkusiems pateikė ir antrąją versiją, kuri inspiravusi jį sukurti būtent tokį, o ne kitokią skulptūrą. Anot jo, žodis darželis kiles nuo žodžio daržas. Tai koks daržas be daržovių, o vaikų darželis — be vaikų.

Kitas kretingiškis Pranas Kiskys išdrožė subtilių formų „Peledžiuką“, pro kurį galima pralįsti. Pranas vaikui perspėjo:

„Jei su gerom mintim ir ketinimais lįsti, užgausit gerai ir dorai, o jei ne...“

Rūdaitis Gindulis iš Ne-tingas padarė net dvi mės-kas: vieną medų laišančią tų panovanojo ūkio bity nui), antrąją sapuokies laikinę ir vaikuius sau-gančią, kad iš jų neiš-kristų.

džio drožėjų šventėje meistrų meistrų visam lai-ku! karūnuotas vilnietis Ipolitas Užkurnis su va-meistriais. Jis Platelių ežero krante įrengtos es-trados nuokalnėje susėdę siems žmonėms kalbėjo.

Jei galėčiau užimti antrą kartą, norėčiau būti medžio, ažuolo.

Ne todėl, kad jis stipriausias — vėtroj ir aud-roj nežinia. Ne todėl, kad jo lapų vainikais vainikuo-jame garbingus gyvius, jubilatus, darbo pirmūnus.

Ažuolo užgimt norėčiau todėl, kad jis ir nupjautas, ant šono paguldintas, dro-žėjo ir skulptorių rankose antrąjį gyvenimą pradeda. Skulptūromis pavirte ažu-o-lai lieka dar stovės ant žvagiųjų pilakalnio Ab-lingoje, prie M. K. Chur-lionio kelio Varenos raje-ne, kitoje respublikos vie-tose — tarsi gyvi mūsų džiaugsmų ir nelaimių liu-dininkai, reikšmingų datų ir įvykių ženklintojai.

„Tad neieškime tuščių medžių, ažuolui pranykti. Sodinkime ir prižiūrėkime. Tė mums ir motrys gyve-na. Tęprakalbėkime šis nuo liaudies meistro, skulpto-riaus rankų įsilietimo...“

Mūsų rajone ažuolai au-ga senose sodybose, nedli-neise giriose, įvairioje siose į laukus, paupiose. Ažuolų medžiaga, ją ne sodiname. Tad iš kur ūkių lentynėse rietuvės tiesių ir gumbuočių šio tauriojo medžio kamienų? Iš melio-ruojamų laukų, nukeltamų sodybų, busių tvenkinių dugno.

Kas bus iš šimtametio ažuolo, sprendžia ūkių va-dovai, kai kada meliorato-riai ir nusikėlėnčių sody-

bių rajone yra pavyzinių-gų sodybų — mini parkų. Visom tom, pamirštom ir net ardingom vietom nepakenktų rodykės. In-formacinės lentos, dekoratyvni stulpai ir net skulptūros.

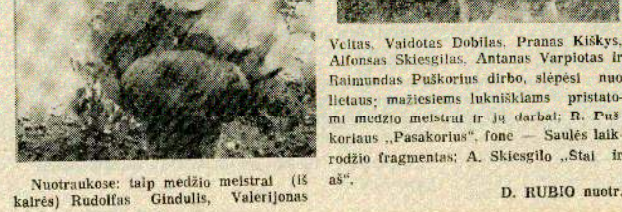
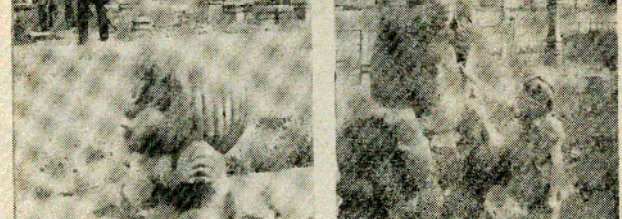
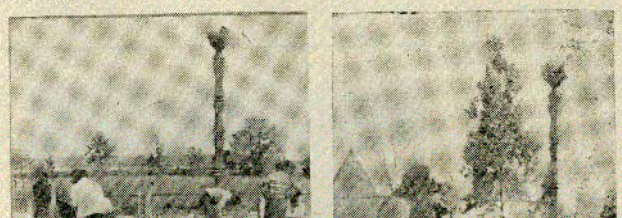
Ažuolą ar kurti kitą me-dį kaltu, labai prakalbin-ti galima ne tik gamtos tema. Visi tie sumanymai ir galimai prasmingi da bu pakelstų pakelėse ir kie-muose jau savo atgyvenu-sius senosios liaudies skulptūros ir smulkiosios architektūros pavyzdžius.

Tikėtis, kad visa tai pa-darys iš kitų rajonų pa-kyviestai ar atvykstantys meistrai, būtų ir nerealu, ir nepateisinama. Šeši — aštuoni medždrožiai atsi-rastų ir savame rajone. O jei prie jų pridėtume na-ginguosius stalius — gana didelis būrys kūrybinės sąveikos ar seminaro da-lyvių būtų.

Vieles meistras, išskyrus vieną kitą atvejį, paskuti-niuoju laikotarpiu beveik di-na rajone jokių vaid-mens. Nebeapsiebia jo-kių organizacines veiklos žymių. Apie materialinę sekijos bazę ką ir hekal-bėti. Neberengiamos meist-rų parodos ne tik Skuode, bet ir Ylakuose.

Tad ar besugrėbes mo-kyklos suole sėdinti karta giliau pažinti liaudies me-ną bei perimti jos kūrimo tradicijas. Maža būti var-tojui, reikalingi ir kūrė-jai — drožėjai ir skulpto-riai.

Ir taip, antrasis ažuolo lapų vainikas — Luknės kolonijoje vadovams, pirmie-siems rajone organizavu-siems medžio meistrų sto-vyklą ir dar su tokia gra-

Nuotraukose: taip medžio meistras (iš kalrės) Rudolfas Gindulis, Valerijonas

Velitas, Vaidotas Dobilas, Pranas Kiskys, Alfonsas Skiesgilas, Antanas Varpiotas ir Raimundas Puškorius dirbo, slėpėsi nuo lietaus; mažiausius lukniškams pristato-mi medžio meistras ir jų darbai, R. Puš-koriaus „Pasakorius“, fone — Saulės laik-rodzio fragmentas; A. Skiesgilo „Štai ir aš“.

D. RUBIO nuotr.

Vienintelio aistovs iš Skuodo rajono Valerijono Vėlių dekl. atstado „Lau-mė“, sėdinti, smilio kra-va ir padėdami vaikams žaislų, smėlių žarstyti.

Raimundas Puškorius (Kretinga) kaltui pikau-sa „Pasakorius“. Tas pūs, kuris būtus ir nebūtus da-lykus išgalvoja, pasakas seka.

Vaidotas Dobilas (Tel-šiai) ir Antanas Varpiotas (Plungė) orange ratus ri-dinejo, kur kiek kirsti bei pjauti aptarinėjo. Je — Saulės laikrodžio su vytoriu jo viršūnėje autoriai. Laik-rodis ne tik skaituoti val-klus mokins, bet ir paro-dys, kad laikas puseycau-ti, pietauti ir pan.

Gražūs darbai. Kol-ukio pirmmininkas, Žemės ūkio mokslių kandidatas Juozas Budrikis sako:

Tai dar ne viskas. Darbštne ir kitąmet.

LKP RK antrasis sekre-torius Jonas Zalepiga, da-lyvavęs šioje gražioje šven-tėje, gerai įvertino lukniš-kių iniciatyvą ir meistrų darbus. Pažymėjo, kad tai geras pavyzdys kitima-rajone ūkiams.

Trečiasis ažuolo lapų vainikas — medžio meist-rams. Jiems vaikūčių gė-lės ir elėraštuokai, tėvelių padėka, nuotraukos — ma-lonius prisiminimus iš pir-mosios Žemaitijos zonos medžio drožėjų stovyklos Luknės kolonijoje.

Mylėkime medžius: ža-lnuojančius, iš kurių lapų pinamai vainikai, nuplau-tus...

Gerbkime medžio meist-rus, kurie juos pakelia naujam gyvenimui.

J. VYSNIAUSKAS.

Darbo įvertinimai ir kiti dokumentai

DIPLOMAS

ДИПЛОМ

*Veitui Valerijonui
Ula Skurbinuius
pasiekimus liaudies dailėje*

G. Rausis

*Žiuri pirmininkas
Председатель жюри*

Vilnius, 1977 m. II mėn. 23 d.

Вильнюс, 1977 г.

GARBÈS
RAŠTAS

Visų šalių proletarai, vienykitės!

*Skuodo rajono Liaudies Deputatų Tarybos
vykdomojo komiteto kultūros skyrius šiuo Gar-
bės Raštu apdovanoja*

Veitą Valerijoną

už nuosirdų darbą, dirbant

Leikimuose liaudies meistrų

kūlybinėje stovykloje.

*Skuodo rajono kultūros skyriaus
vedėjas*

[Signature]

Skuodas 1984 m. 6 mėn. 14 d. Nr.

*Stuoda rajono liaudies deputatų
Tarybos vykdymo komitetas*
Ud. Lc.

Drg. Valerijui Vestai

*Už dekoratyvinių meno drožinių
ansamblio, skirto Didžiojo Tėvy-
nės karo mūsų ties Usėnais nu-
galėtojams, sukūrimą.*

LKP Šilutės rajono
komitetas

Rajono DEBT vykdomoji
komitetas

Šilutė, 1970 m. spalio 9 d.

**Padėkos
RAŠTAS**

В Н С П С
КУЛЬТУРНО-НАУЧНЫЙ
ОТДЕЛ

31 июля 1974 года

2 15/27

Москва, В-119, Ленинский пр. 42

Уважаемый товарищ Вейнас В.

В соответствии с решением Секретариата ВЦСПС в период 1974-1975 годов организуется передвижная выставка в Чехословакию, Польшу, ГДР и ФРГ.

В экспозицию передвижной выставки включены Ваша работа „Рыбак“ (дерево)

получившая высокую оценку Всесоюзного выставочного жюри. Художественно-экспертная комиссия Министерства культуры СССР оценила Вашу работу _____ рублей.

Просим Вашего согласия на включение указанной работы в экспозицию передвижной зарубежной выставки сроком на полтора года.

Зав. Культурно-научным
отделом ВЦСПС

В. Санин

В. Санин

Воп. 6271

Prašymas eksponuoti skulptūrą „Žvejys“ parodose Čekoslovakijoje, Lenkijoje, Vokietijos Demokratinėje Respublikoje ir Vokietijos Federacinėje Respublikoje.

Skulptūros „Žvejys“ nuotrauka ant lenkų žurnalo „Kultura i życie“ („Kultūra ir gyvenimas“) viršelio.

Valerijono Veito darbai

Skulptūros

Paminklas S. Daukantui. S. Daukantas ir jį išlydintis tėtis, 1984m.

Stogastulpis su autorių pavardėmis Sveikatingumo take Skuode

Stogastulpio fragmentas (penktas nuo apačios V.Veitas)

Žuikio skulptūra sveikatingumo take Skuode

Kiaunės skulptūra sveikatingumo take Skuode (paliesta laiko)

Skulptūra Laukžemėje, 2004m.

Skulptūrų ansamblis Mosėdyje. V. Veito darbas – iš akmens tašyta varlė

V. Veito varlės skulptūra Mosėdyje

Mažieji drožiniai ir baldai

Spinta. Fasadas ir šoninė pusė. Sukurta Skuode apie 1983–1988 m. Darbas truko beveik metus.

Spintelė sukurta Dupulčių k. Darbas truko apie mėnesį.

Kėdė

Šaukštai

Skulptūrėlė be pavadinimo

Rūpintojėlis, 2011–2012 m.

Kryžius, 2009–2010 m.

Skulptūra medikams

Skulptūra liaudies pasakų motyvais

Gaidelis (kairėje) ir Sėjėjas. Sukurta Skuode

Žmogus su kardu. Modelis. Skulptūra stovi Laukžemėje (kairėje) ir skulptūra vaizduojanti žmogaus priklausomybę nuo alkoholio (dešinėje)

III. ŠIŲ DIENŲ KŪRĖJAI

1. VIRGINIJA BARZDŽIUVIENĖ

Virginija Barzdžiuvienė su molinukais. Nuotrauka iš asmeninio archyvo

Tautodailininkė Virginija Barzdžiuvienė gimė 1952 m. rugpjūčio 25 d., Jadvygos ir Augustino Andrušių šeimoje, Būdviečių kaime. Dar mažai esant tėvai persikėlė į Laumalių kaimą. Ten prabėgo „nepabaigiamų žemdirbiškų darbų vaikystė, kuri užgrūdino, išugdė sampratą, kad niekas iš niekur dykai nenukrinta, tik darbas yra visko pamatas“ (V. Barzdžiuvienė). Vėliau tėvai iš Laumalių persikėlė į Raguviškius, kur ant Minijos skardžio pasistatė namus. Mokėsi Raguviškių aštuonmetėje mokykloje. Vėliau įstojo į Klaipėdos pedagoginę mokyklą. Priklausė Klaipėdos miesto rinktinei, buvo gabi bėgikė. „Įstojau į Klaipėdos pedagoginę mokyklą, ją baigiau, sportavau, už Lietuvą bėgiojau. Sporto dėka ir pasaulį pamačiau. Ir nežinia, kaip būtų toliau buvę,

jei ne kojos trauma“. 1971 metais įgijo specialybę ir pagal paskyrimą porą metų dirbo Klaipėdoje darželio auklėtoja.

1973 m. susituokė su gabiu drožėju Virginijumi Barzdžiumi ir susilaukė 5 vaikų. „Visą gyvenimą didžiavausi svarbiausia savo specialybe: esu mama, o dabar ir 9 anūkėlių „babutė“. Apie 1975-uosius persikėlė gyventi į Plungę, kur su vyru ėmėsi drožybos. Abu dirbo Plungės liaudies gaminių įmonėje „Minija“. „Vyras gamino etalonus, o aš buvau juodadarbė – droždavau šablonus: tušinukus, pakabukus, lėkštes, smulkius suvenyrus“. Pasak Virginijos, tą medį jie „graužė“ ne vienerius metus. 1980-taisiais grįžo atgal į tėvų sodybą Raguviškiuose, kur iki šiol ir gyvena. Tais pačiais metais įstojo į tautodailininkų sąjungą ir tapo jos nare.

Kartą vyras iš Priekulės parsivežė molio ir įtikino pabandyti dirbti su juo. Pradėjo nuo mažų darbų – sagų ir segių, smeigtukų, porceliano karolių, vėrinių ir kitų papuošalų. Kai perprato molio paslaptis Barzdžiai ėmė kurti didesnius gaminius. Perėjimas nuo medžio gaminių iki keramikos buvo nelengvas. Šalia nebuvo nieko, kas galėjo patarti ar pamokyti, viską išmoko patys savo užsispyrimo ir darbštumo dėka. Visą našta tempė abu su vyru: reikėjo vaikus auginti, 7 asmenų šeimą išmaitinti, ūkį tvarkyti, gyvulius prižiūrėti. Garsus rašytojas Pranciškus Šernas apie šį Virginijos Barzdžiuvienės laiką rašė „... reikėjo spręsti gyvenimo lygtis su daugybe nežinomųjų. Dirbo ištisas dienas, kad išspręstų gyvenimo mįsles. Nelengva buvo, manė, kad išprotės“. Tuo metu vyras ėmė ieškoti „kūrybinės romantikos“, niekinti sunkų gyvenimą, todėl uždarė duris ir išėjo įrodyti savo tiesas, palikdamas visą našta ant Virginijos pečių. Tik jos darbštumas, rūpestis ir meilė vaikams vedė pirmyn neleisdami suklypti. Keramiką buvo ir yra jos uždarbis, iš kurio ji viena užaugino ir į gyvenimą išleido visus penkis vaikus. Dabar moteris džiaugiasi ir didžiuojasi, kad dukra ir keturi sūnūs užaugo sveiki, darbštūs, o svarbiausia dori ir sąžiningi žmonės. Dukra Rasa pasekė tėvų pėdomis ir kartu su vyru užsiima keramika. Du sūnūs, Giedrius ir Karolis, taip pat bandė ir kūrė molinukus, tačiau vėliau šio užsiėmimo atsisakė. Giedrius išvažiavo gyventi ir dirbti į užsienį, o Karolis perėjo į siuvinėjimą. Kitas sūnus Mantas pasirinko geodezininko specialybę, bet kaip ponia Virginija sako „ranką piešti turi“. „Jauniausiais sūnus Jonas ilgą laiką savo gyvenimą buvo susiejęs su muzika, ne kartą skynė laurus šalies bei tarptautiniuose konkursuose. Ketino studijuoti Muzikos ir teatro akademijoje, tačiau ten jo nepriėmė, nes neturėjo pažymos iš karinio komisariato. Supykęs, kad jo, kaip talentingo muzikanto, Lietuvai nereikia, išvažiavo į užsienį. Ten gyvena iki šiol“ – su liūdesiu ir nuoskauda sakė tautodailininkė.

Labiausiai ponia Virginija mėgsta gaminti varpelius ir švilpukus. Jų darymas ją itin gerai nuteikia, „tarsi pripildo vidinės šviesos, energijos. Varpelių švelnus skambėjimas nustumia į šalį žvarbias mintis, visas negandas.“ Virginija džiaugiasi, kad jos pagaminti molinukai keliauja po pasaulį ir džiugina ne vien lietuvių širdis. „Sykį vienas pažįstamas iš Rusijos parvežė iš žurnalo išplėštą lapą ir sako: „žiūrėk, tavo „pliorpals“ kabo kino žvaigždės namuose.“ „Pliorpals“ ir dabar

yra vienas iš populiariausių. Paskutiniam skambučiui ar Rugsėjo pirmajai darželinukų bei mokinių mėgstami tradiciniai varpeliai bei suvenyrai – „boružės“ arba „varlytės“.

Motyvų savo kūrybai Virginija ieško ir randa gamtoje, kuri yra neišsenkančio grožio šaltinis. Pasak tautodailininkės pati gamta pakužda, ką reikia lipdyti, kas patiktų kitiems.

„Viešpatie, kad jūs žinotumėte, kokie gražūs rytmečiai čia aušta. Kai naktimis lipdau, sutinku išlendančią saulę, kuri apšviečia rūkų pilną Minijos slėnį... Tada iš širdies ir eilėraščiai „išlenda“.

Virginijos Barzdžiuvienės darbai

Švilpynė „Šarka“

Moliniai magnetukai

Pieštukinė „Varna ir boružė“

Varpeliai

Įvairių formų varpeliai, sukurti gyvūnų motyvais

Varpelių sietynas „Plungė 2011“

2. LAIMUTĖ KASPARAVIČIENĖ

Laimutė Kasparavičienė Jokūbavo bibliotekoje. Nuotrauka iš asmeninio archyvo

Tautodailininkė Laimutė Kasparavičienė gimė 1947 m. gruodžio 22 d. Rainčiškių kaime (Raseinių raj.). Po kelių metų mama su 4 vaikais persikėlė gyventi į Ariogalos miestelį. Laimutė – vyriausia iš vaikų. 1954 m. mokėsi Ariogalos pradinėje mokykloje. 1958 m. išvyko mokytis į Akmenės rajone esančią Dabikinės aštuonmetę mokyklą. Čia labai daug sužinojo apie Lietuvą, eidavo į mėnesį trunkančias ekskursijas pėsčiomis, todėl pamatė įvairių vietų ir istorinių paminklų. Anot tautodailininkės ši patirtis neįkainojama. Daug matytų vaizdų įsirižė į atmintį, o vėliau nugulė tapyboje ir eilėse. Baigusi aštuonmetę, grįžo atgal į Ariogalą mokytis vidurinėje mokykloje. Baigusi vidurinę, stojo į Kauno dailės technikumą, bet netenkino siūlomos specialybės, todėl savu noru pasitraukė. Nenustygstanti vietoje mergina su draugų būriu nusprendė tapti profesionalia vairuotoja. 1969 m. iš profesionalių vairuotojų mokyklos buvo išsiusta į Kazachstaną. Metus dirbo vairuotoja, vėliau buvo paskirta dažyti vaikų darželį. 1970 m. Kazachstane susilaukė dukters. 1971 m. avarijoje žuvus mamai, grįžo į Lietuvą rūpintis

jaunesnėmis seserimis ir broliu. Dirbo sodininkystės tarybiniame ūkyje. 1976 m. susilaukė antro vaiko. 1978 m. dėl geresnių gyvenimo sąlygų visa šeima atvyko gyventi į Raguviškius. Čia gavo trijų kambarių butą su vandentiekiu. 1979 m. įsidarbino Raguviškių bibliotekoje. Po dviejų metų išėjo atgal į tarybinį ūkį dirbti dailininke-dažytoja (buvo statybininkų brigados dažytoja). 1983 m. liko našlė. 1984 m. ištekėjo ir susilaukė dar keturių vaikų. 1993 m. antrą kartą liko našlė su šešiais vaikais.

Laimutės teigimu, rankdarbiais susidomėjo dar vaikystėje. „Mama turėjo auksines rankas – ir audė, ir mezgė, ir siuvo“. Visi keturi moters vaikai turėjo meninių gabumų, o viena iš seserų baigė tuometį Dailės institutą.

„Nesuskaičiuočiau, kiek kartų esu nuo mokytojų gavusi barti už tai, kad pusė mano sąsiuvinių būdavo pripiešta. Padarydavau užduotį, ką sėdėsiu dyka – piešiu, kas galvon šauna. Pieštuko, teptuko iš rankų nepaleidau ir dirbdama, ir būrį vaikų augindama. Kolūkio laikais teko stendus apipavidalinti, nebuvo naujametinio karnavalo, Užgavėnių, kur mano darytos kaukės nedalyvautų. Šio pomėgio neatsisakau iki šiol – kai paprašo, galiu ir kaukę padaryti ir rūbus pasiūti. Raguviškių kultūros namų vaikų dramos būrelio spektakliams ne tik rūbus dariau, bet ir dekoracijas, kartais net tekstus rašiau. Žodžiu, kokia vaikystėje buvau išdykusi ir aktyvi, tokia ir likau. Net slaugydama sunkiai sergančią dukrą, stengiausi užsiimti tuo, kas pakeltų nuotaiką ir man, ir mergaitei. Dešimt metų, kai Lilės nebėra, kiti vaikai sukūrę savo šeimas. Dabar galiu daryti, ką noriu ir kada noriu. Kūryba man teikia didelį malonumą, todėl nėra dienos, kad nepaimčiau į rankas teptuko ar vąšelio“, – pasakojo Laimutė.

Pirmoji tautodailininkės paroda įvyko 2008 m. Kretingos M. Valančiaus viešojoje bibliotekoje. Daug darbų Laimutė padovanoja, kai kuriuos parduoda arba atiduoda. Jos darbų galima rasti ne tik Lietuvoje, bet ir kitose šalyse.

L. Kasparavičienė su Jokūbavo kultūros skyriaus vedėja D. Pilipčuk
Nuotrauka iš L. Kasparavičienės asmeninio archyvo

Laimutės Kasparavičienės darbai

Eilės

LAISVA KAIP PAUKŠTĖ

Narvas geležinis, vielom apraizgytas,
Rodos oro trūksta, akyse tamsu.
Knygose idėjos žvaigždėmis dabintos.
Pjautuvas ir kūjis simbolis visų.

Ne savom idėjom augom ir svajojom.
Ne savo Tėvynę vertė mus mylėt.
Priešprieša širdyje augo ir bujojo.
Laikas jau nubusti, jau gana tylėt.

Kai užtraukėm dainą ir dangus nušvito:
-Žemėj Lietuvos ažuolai žaliuos.
Ir laisva kaip paukštė ji aukštai pakilo,
Pranešė pasauliui vardą Lietuvos.

BŪKIM LIETUVIAI

Maironio eilės – „Lietuva brangi...“
Kudirkos žodžiai – mūsų giesmė.
Ir iš senolių į širdį aidi
Meilė gimtinei, josios garbė.

Būkim, lietuviai, verti mes Tėvynės.
Būkim kūrėjai mes savo šalies.
Nieks neužtemdys dangaus žydrynės,
Jei savo šalį kiekvienas mylės.

ESI SAVA

Iš pelenų pakilus pakylėta,
Drėkinta ašarom, krauju
Gėlėm išpuošta, numylėta
Tarytum motina visų.

Daug kart suklupus, atsikėlei,
Tu mums brangi, esi sava.
Tu mūsų žemė, Lietuvėle,
Tu kaip lakštingalos daina.

Skambėk per audrą ir per giedrą.
Skambėk tarp žerinių žvaigždžių,
Skambėki jūros gintarėly,
Ant delno, nešančių vaikų.

Tu mus šalis, žemė gimtoji,
Tu mūsų duona ir druska.
Tu mums stiprybę dovanoji,
Mes tau dėkojame daina.

PAVASARIS

Saulutė šypsos, spinduliuoja
Žydroj padangėje aukštai.
Vėjelis pučia ir linguoja.
Šėlsta kiemelyje vaikai.

Garuoja žemė, virpa oras
Ir medžiai bunda palengva,
O mažo pumpurėlio noras
Papuošt šakas žalia spalva.

Žolytė kalas, daigą kelia.
Pirmos gėlytės žydi jau.
Nors paryčiais dar kartais šąla,
Su lyg diena šilčiau, šilčiau.

ACH JŪS GRYBAI, GRYBAI!

Dar laukai žali ir miškas žalias,
Rodos jis toli. Žvyruotas kelias
Veda vis artyn kur eglės šakos,
Kviečia eit gilyn, ten grybai matos.

Lekiame greičiau, krepšį nusitvėrę.
Kas suras pirmiau trapią ūmedėlę,
Baravyką rudą, poną raudonikį,
Baltą, storą gruzdą... Ir niekas negirdi:

Kaip paukšteliai ulba, kaip genys kalena.
Kaip žemelė dunda, briedis bandą gena
Kuo toliau nuo triukšmo į miško tankynes.
Vis toliau nuo šūksnių, nuo žmonių gausybės.

Ach tie grybai, grybai taip visus vilioja,
Net negirdim miško, kaip jisai vaitoja,
Kaip lapeliai šnara, ažuolai kaip ošia,
Kaip skruzdė namelį rudenėlį puošia.

REIKIA MYLĖT

Reikia mokėt mylėt kiekvieną.
Reikia mylėt ne žodžiais, o širdim.
Reikia su meile pasitikti dieną
Ir būti reikia visada savim.

Reikia ištiesti vargšui ranką
Ir gero žodžio negailėt.
Ne tik dalinti duoną tenka,
Bet ir malda gali padėt.

Tikėjimas, Viltis ir Meilė
Šie žodžiai tarti iš dangaus,
Tie žodžiai tartum saulė,
Sušildo sielą jie žmogaus.

MARGASPALVIS RUDENĖLIS

Margaspalvi rudenėli,
Skraiste nuostabių spalvų.
Tu apglėbęs tėviškėlę
Vorų audžiamu tinklu.

Danguje lietus grūmoja.
Krenta lapai pamažu.
Taką auksu jie nukloja.
Saulė jau už debesų.

Kartais šypsosi išlindus.
Kartais slepiasi – niūru.
Netgi ažuolą didingą
Plikai nurengė – žiauru.

TU LIETUVA

Tu Lietuva,
Tu mūsų šalis.
Esi sava
Kaip mūsų širdis.

Tavo kalba
Kaip paukščių giesmė.
Tavo daina
Kaip upės versmė.

Tu Lietuva
Tūkstantį metų
Esi laisva.
Visi tai mato.

Tu Lietuva
Šalis manoji.
Tu kaip daina
Skambėt nenustoji.

Tu Lietuva,
Auki, klestėki,
Gerais darbais
Pasaulį skambėki.

3. IEVA MORTA MERKELIENĖ

Ieva Morta Merkelienė ir jos darbai. Nuotrauka iš I.M. Merkelienės asmeninio archyvo

Ieva Morta Merkelienė gimė 1940 m. lapkričio 26 d. Julijos ir Stepono Adomaičių šeimoje Plungėje. Šeimoje augo septyni vaikai: trys sūnūs ir keturios dukros. Po karo šeima persikėlė gyventi į Klaipėdos rajoną Baukštininkų kaimą. Mokėsi Plikių pradinėje mokykloje, baigė 4 klases. Vaikystė buvo sunki, todėl mokslo siekti negalėjo. Iš savo tėvo veterinarijos gydytojo išmoko gydyti gyvulius. Apie 1978 m. atsikėlė gyventi į Raguviškių kaimą. Dirbo sodininkystės tarybinio ūkio veterinarijos sanitare, vėliau felčere. Jau dirbdama, mokėsi Klaipėdoje technikumė veterinarijoje. Daug metų, iki senatvės pensijos, dirbo Kretingos ligoninėje slauge. Ištekėjo 1962 m. Užaugino keturis vaikus: du sūnus ir dvi dukras. Dukra Ieva Garjonienė siuva tautinius rūbus.

Nuo pat vaikystės Ieva Morta Merkelienė mėgo siuvinėti, siūti, daryti lėles. Gyvendama Raguviškiuose, aktyviai dalyvavo Kultūros centro Raguviškių skyriaus veikloje: dainavo, vaidino, darė dekoracijas, siuvo sceninius rūbus vaidinimams. Išėjus į senatvės pensiją tapo nuolatine Kultūros skyriaus darbuotojų pagalbininke, vėliau įsidarbino Raguviškių skyriuje valytoja. 2007 ir 2008 m. pasiuvo pasakų personažus Kretingos M. Valančiaus viešosios bibliotekos Raguviškių filialo lėlių teatro spektakliams „Smalinis veršelis“ ir „Ropė“. 2012 m. Ieva Mortai Merkelienei Kretingos rajono savivaldybė įteikė stiklo angelą už pagalbą įgyvendinant kultūrinius projektus. Tais pačiais metais jos darbai buvo eksponuojami Kretingos rajono kultūros darbuotojų kūrybos darbų parodoje „Kai širdis nerimsta“. 2014 m. gavo Kretingos rajono savivaldybės administracijos Žalgirio seniūnijos padėką už kūrybinį indėlį Raguviškių skyriaus kultūrinėje veikloje.

Ievos Mortos Merkelienės darbai

Ieva Morta Merkelienė prie savo sukurtų darbų Raguviškių skyriuje 2009 m. Nuotrauka iš I. M. Merkelienės asmeninio archyvo

IV LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. BARONYTĖ, V. Sodiečius pavilios amatai ir smulkusis verslas. *Ūkininko patarėjas*, 2007, lapkričio 29, p. 1, 3.
2. BENIUŠIENĖ, I. Molinukai – Brazauskų šeimos verslas. *Pajūrio naujienos*, 2003, gruodžio 2, p.4.
3. BERŽELIONIS, A. Pasakos gimsta iš medžio. *Mūsų žodis*, 1969, vasario 15, p. 3.
4. DUNAUSKAITĖ, D. Iš gyvenimo molio nulipdytų varpelių skambėjimas. *Pajūrio naujienos*, 2002, liepos 12, p. 5.
5. DUNAUSKAITĖ, D. Medis man buvo geras. *Pajūrio naujienos*, 2004, gegužės 14, priedas „Smiltys“, p.1.
6. JOMANTAITĖ, D. Stiklo angelai – puoselėjantiems kultūrą. *Pajūrio naujienos*, 2012, balandžio 17, p. 3.
7. KAREČKAITĖ, A. Muziejuje atidaryta keramikos darbų paroda. *Pajūrio naujienos*, 2002, rugsėjo 12, p. 3.
8. KUKLYS, A. 50 skambančių varpelių Virginijai. *Švyturys*, 2002, rugsėjo 4, p. 6.
9. KUKLYS, A. Molinukai atėmė rankas, bet ne malonumą juos kurti. *Švyturys*, 2012, gegužės 19, p.8–9.
10. MUKIENĖ, D. Parėjo ąžuolai. *Mūsų žodis*, 1984, rugsėjo 25, p. 2.
11. PUIŠIENĖ, A. Su siūlu ir adata – į lėlių ir kaukių pasaulį. *Pajūrio naujienos*, 2008, vasario 8, priedas „Smiltys“, p. 2.
12. STONKUVIENĖ, L. Gyvena taip, kaip nori. *Švyturys*, 2008, kovo 15, p. 6, 12.
13. ŠERNAS, P. *Kūryba – ne vienspalvė diena*. Likimą tarsi kryžių nešu. Klaipėda, 1997, 300 p.
14. ŠEŠKEVIČIENĖ, I. Nuo drožėjos – ligi molinukų „karalienės“. *Pajūrio naujienos*, 2009, vasario 13, priedas „Smiltys“, p. 8.
15. ŠEŠKEVIČIENĖ, I. Žvejyba – nepagydoma tautodailininkės „liga“. *Pajūrio naujienos*, 2009, vasario 20, priedas „Mūsų žmonės“, p. 12.
16. VYŠNIAUSKAS, J. Stengėmės neapvilti. *Mūsų žodis*, 1985, balandžio 16, p. 3, 5.
17. VYŠNIAUSKAS, J. Trys ąžuolo lapų vainikai. *Mūsų žodis*, 1981, birželio 23.